

23. *Discrimen inter confessionem et extremam unctionem.* — Pobabilius est aliud discrimen, quod inde nascitur, nimurum, confessionem factam sine attritione, non modo tunc non habere effectum, verum etiam nec postea quantumvis homo conteratur; quia sacramentum semel nullum, semper est nullum et ideo semper caret effectu. De unctione autem extrema informi verisimile satis est habere suum effectum, recedente fictione per contritionem, vel attritionem, juxta dicta in simili, supra, de baptismo. Quamvis enim hoc sacramentum non imprimat characterem, nec sit omnino interibile, haec tamen necessaria non sunt ad habendum effectum recedente fictione, ut de poenitentia diximus, et est probabile de matrimonio; sufficit enim ut sacramentum hoc in eodem morbo et in eodem statu ejus iterari non possit, ut expedit habeere suum effectum recedente fictione. Maximi si contingat sacramentum hoc sine attritione recipi, et postea durante eadem morbi vi contritionem haberet; non enim debet tunc homo privari ope hujus sacramenti, aliquo deberet iterum illud recipere; cur enim privaretur et sacramento et fructu sacramenti, cum aliquo nullum videatur esse essentiale impedimentum ad tale sacramentum iterandum?

24. *Corollarium.* — Atque hinc probabiliter colligo, etiamsi quis a fictione non recedat usque ad sanitatem recuperandam, nihil minus tunc etiam recipere effectum, saltem quoad gratiam habitualem, quia hic effectus de se perpetuus est, et sicut semper restituitur per poenitentiam, etiamsi per peccatum saepius amittatur, ita semper datur ratione sacramenti suscepti, et propter merita Christi jam semel applicata, quoties recedit fictio, quae initio intercessit. Secus vero est de illo speciali effectu sacramentali, qui consistit in auxiliis supra explicatis; hic enim dabuntur quidem in eodem morbo, si illo durante recedat fictio, quia totum tempus est ad talem effectum conferendum praestitum. Et hoc etiam probat ratio facta de initerabilitate hujus sacramenti in eodem morbo; nam hoc est apertum signum, sacramentum hoc semel susceptum esse sufficiens ad juvandum et alleviandum infirmum pro toto illo statu morbi, temporibus opportunis: ideoque licet in principio non fuerit infirmus dispositus ad recipiendum effectum hujus sacramenti, si postea disponatur, incipiet illum suscipere, alias deberet sacramentum in illo iterari, ne careret fructu

sacramenti, sicut in distincto morbo iteratur, quia sacramentum susceptum prius in alio morbo non habet effectum extra illud. Qua etiam ratione in omnibus sacramentis non iterabilibus reviviscit effectus recedente fictione.

25. *Confimatur haec doctrina ex sacramento confirmationis.* — *Objectioni occurritur.* — *Cajetanus.* — *Aliud corollarium.* — *Simile ex matrimonio.* — Et specialiter hoc confirmatur ex sacramento confirmationis; nam, quia ratione illius datur auxilium ad confitendam fidem pro toto vita tempore in quacunque necessaria occasione, ideo licet in aliquo tempore sit quis indispositus ad recipiendum effectum, si postea tollat obicem, dabitur infallibiliter effectus. Ita autem se habet extrema unctione pro illo morbo in quo suscipitur, sicut confirmatio pro toto tempore vitae. Quod autem confirmatio imprimat characterem, et non unctione, est impertinens ad presentem questionem, ut recte notavit Cajet., t. 1 Opus., tract. 5, q. 5, quia effectus non datur per se primo ratione characteris, sed ratione sacramenti suscepti quamvis in uno imprimatur character, et non in alio, propter rationem supra datam. Atque hinc contraria ratione colligitur, si quis non tollat fictionem, donec ab eo morbo liberatus est, in quo hoc sacramentum fice suscepit, jam non redire sacramentalem gratiam prioris sacramenti, quia jam finita fuit necessitas, vel opportunitas, pro qua sola habuit sacramentum suum vim; ideoque est capax ille homo novae unctionis, si fortasse in morbum iterum incidat. Est optimum simile in matrimonio; si quis enim in peccato mortali matrimonium contrahat, pro tunc non recipiet sacramentalem gratiam; si tamen postea se disponat, et tollat obicem durante illo matrimonio, reviviscet effectus, qui temporibus opportunis dabatur quoad nova auxilia, et motiones gratiae, dummodo homo non resistat; si tamen matrimonium illud finiatur per mortem alterius conjugis, jam cessat proprius effectus illius sacramenti, ita ut licet homo postea se disponat, vel iterum contrahat matrimonium, non recipiat sacramentalem gratiam ratione prioris matrimonii, sed tantum ratione posterioris. Sic ergo in praesenti cum proportione sentiendum est.

26. *Quanta attritio sit necessaria.* — *Solutur questio.* — Inquirere vero hic potest aliquis quanta attritio necessaria sit ad effectum hujus sacramenti. Quidam enim putant

majorem hic requiri, quam in poenitentia, quia hoc sacramentum per se non est ita efficax ad effectum hunc, sicut poenitentia. Ita Palud., in 4, d. 23, q. 1, art. 3, concl. 3. Alii e contrario minorem hic sufficere putant, quia attritio non est ita intrinseca sacramento huic, sicut poenitentiae. Dico tamen eamdem omnino requiri, loquendo per se, de collatione talis effectus, sicut supra dixi in simili comparatione inter baptismum et confessionem. Quia necessaria est attritio supernaturalis, absoluta, efficax et universalis de omnibus peccatis mortalibus commissis, et si has conditiones habeat, sufficit, quantumvis remissa sit; ergo in hac dispositione non potest inaequalitas cum ratione aliqua exigi aut cogitari. At vero quoad tollendam fictionem eadem distinctione hic utendum est, qua in baptismo; nam, si in ipsa susceptione sacramenti hujus absque contritione, peccatum mortale novum commissum non est, propter ignorantiam vel inadvertentiam, eadem attritio sufficit ad tollendum obicem, propter eamdem rationem; si vero novum peccatum mortale fuit commissum, necessaria erit contritio vel confessio, quia jam tale peccatum non potest tolli virtute ipsius unctionis, cum revera sit illa posterius. Videantur dicta de baptismo, et auctores ibi citati.

SECTIO II.

Quando sacramentum hoc conserat suum gratiae effectum.

1. *An hic effectus detur finita una unctione, an finitis omnibus.* — Quæstio est de effectu gratiae habitualis, et remissionis peccati, quæ in uno instanti datur, et per se loquendo, dari solet in eo instanti, in quo sumitur sacramentum; nam de proprio effectu sacramentali jam satis dictum est; ille enim effectus non datur semper in uno certo instanti, sed temporibus opportunis durante morbo eodem. Neque etiam hic agimus de tempore quasi accidentario, quale est, quando in ipsa susceptione intercessit fictio, de quo etiam dictum jam est. Oritur autem hic specialis difficultas ex eo quod sacramentum hoc pluribus unctionibus et formis perficitur, et in unaquaque videtur completa gratiae significatio; et ideo dubium est, an hic effectus detur finita una unctione cum una forma, vel finitis pluribus, aut omnibus. Quatuor enim possunt excogitari opiniones.

3. *Reprobatur haec prima opinio.* — *Diffe-*

rentia inter hoc sacramentum et Eucharistiam. — Hæc vero sententia, licet appareret confirmata videatur, imprimis nullum habet auctorem, quem ego sciam, quod satis est, ut in re singulari, gravi et theologica a nobis doce ri non debeat. Deinde non habet solidum fundamentum, si advertamus differentiam inter hoc sacramentum et Eucharistiam; pri mum enim sacramentum Eucharistiae consis tit in facto esse, seu permanens est; hoc vero consistit in ipso usu, et fieri; unde fit ut in Eucharistia prius fiat sacramentum, postea applicetur suscipienti, et tunc conferat effectum; hic vero ipsa effectio sacramenti est ejus applicatio, et ideo simul fit et dat effectum cum primum perficitur. Rursus in Eu charistia unaquæque forma partialis est indicati vi modi, ei suam propriam requirit veritatem, ideoque statim efficit sacramentum in ea specie materiæ, super quam profertur, et ideo in singulis partibus est essentialiter sa cementum verum; quod licet non sit integrum quoad species significantes, quoad rem vero sub illis contentam est perfectissimum; hic vero forma est per modum depreciationis, quæ non erit falsa etiamsi partialis forma non statim habeat effectum, unde per se non compleat essentialiter sacramentum, sed tantum inchoat. neque etiam perfectam significati onem, quandoquidem per eam non postulatur simpliciter remissio peccatorum, sed eorum tantum, quæ per unum vel alterum sensum commissa sunt, seu poenas debitas pro peccatis etiam mortalibus occasione talis sensus commissis, quia in his potest dividi effectus, et remitti quædam peccata sine aliis. De mortalibus autem, quia per minimam gratiam omnia tolluntur, necessario dicendum est, si que sunt, omnia tolli per unam unctionem. Addi vero potest quædam tolli quasi per se et ex vi formæ, illa, scilicet, quæ per talem sensum commissa sunt; alia vero quasi per accidens, et concomitanter, ratione gratiæ, sicut remittuntur per omnia sacramenta. Denique de effectu positivo auxiliorum specia lium, quæ dantur contra reliquias peccatorum, vel idem cum proportione dici potest, vel certe dicendum est, ut supra supposui. in illo non habere locum questionem hanc, quia non statim datur, sed postea tempore oppor tuno, et quia si contingat hominem mori post solam primam unctionem finitam, jam non indiget tali auxilio.

5. Fundatur hec secunda opinio. — Hæc au tem opinio sic explicata fundari potest omnibus congruentius in superiori insinuatis, quæ hic magis videnter urgere, quia partialis gratiæ effectus magis videtur esse accommodatus parti sacramento, quod dici potest quoad illam partem esse essentialiter perfectum, cum suam habeat materiam, formam et sufficientem significationem, cui res pondet proportionatus effectus, quia sacra menta novæ legis et totalia et partialia efficiunt quæ significant. Et hoc modo melius

quæ in illius sententiæ confirmationem dice bantur, ut magis ex sequent. patebit.

4. Secunda opinio, dari totalem effectum per omnes unctiones. — *Interrogationi satisfit.*

Secunda sententia est, dari quidem aliquem effectum gratiæ sanctificantis in prima, et singulis unctionibus, non tamen esse totalem, sed partialem gratiam respectu adæquati effectus hujus sacramenti. Itaque sicut totum hoc sacramentum quinque unctionibus et quinque formulis constat, ita etiam totus effectus gratiæ hujus sacramenti constat, verbi gratia, quinque gradibus vel proportionibus, quæ di visim et sigillatim dantur in singulis unctio nibus, ita ut si homo moriatur suscepta una unctione, reportabit unam partem gratiæ, quæ est quinta pars adæquati effectus, et sic de aliis. Quod si interroges de effectu privati vo remissionis peccatorum, fortasse diceret hæc opinio, quoad venialia peccata, vel poenas peccatorum, per singulas unctiones remitti illa peccata, quæ per illum sensum commissa sunt, seu poenas debitas pro peccatis etiam mortalibus occasione talis sensus commissis, quia in his potest dividi effectus, et remitti quædam peccata sine aliis. De mortalibus autem, quia per minimam gratiam omnia tolluntur, necessario dicendum est, si que sunt, omnia tolli per unam unctionem. Addi vero potest quædam tolli quasi per se et ex vi formæ, illa, scilicet, quæ per talem sensum commissa sunt; alia vero quasi per accidens, et concomitanter, ratione gratiæ, sicut remittuntur per omnia sacramenta. Denique de effectu positivo auxiliorum specia lium, quæ dantur contra reliquias peccatorum, vel idem cum proportione dici potest, vel certe dicendum est, ut supra supposui. in illo non habere locum questionem hanc, quia non statim datur, sed postea tempore oppor tuno, et quia si contingat hominem mori post solam primam unctionem finitam, jam non indiget tali auxilio.

5. Fundatur hec secunda opinio. — Hæc au tem opinio sic explicata fundari potest omnibus congruentius in superiori insinuatis, quæ hic magis videnter urgere, quia partialis gratiæ effectus magis videtur esse accommodatus parti sacramento, quod dici potest quoad illam partem esse essentialiter perfectum, cum suam habeat materiam, formam et sufficientem significationem, cui res pondet proportionatus effectus, quia sacra menta novæ legis et totalia et partialia efficiunt quæ significant. Et hoc modo melius

confirmatur hæc sententia exemplo Eu charistiae, quam precedens; magis vero exemplo sacramenti Ordinis; nam quia in singulis Ordinibus est partialis forma et materia, essen tialiter perficiuntur, et ita proprios habent effectus, qui sunt pariales respectu totius, si cut ipsi Ordines partialia tantum sacramenta sunt. Hoc etiam satis esse videtur ad subveniendum perieulis exsurgentibus, quia quilibet gradus gratiæ sufficit ad salutem, licet non sit cum tanta perfectione; videtur autem conveniens, ut in hujus sacramenti institutio ne, occurrentibus periculis sit ita provisum, ut saltem ea, quæ necessaria sunt, per unam unctionem conferri possint.

6. Auctores hujus opinionis. — Neque sententia hæc est auctoribus destituta, sicut prior. Potest enim appareret attribui Adriano, in 4, materia de sacramento confessio nis, q. 4, § Sed dubium, et Medin., Cod. de Confess., q. de Integritate absolutionis, quatenus asserunt, primam unctionem sub forma sua esse sacramentum; quanquam idem asserit Ledes., 2 p. 4, q. 31, art. 2, et tamen explicat non dare gratiam, et solum usurpat modum loquendi; fortasse ergo dicti auctores in eodem sensu sunt locuti. Citur etiam Palud., d. 23, q. 3, sed ibi nihil dicit; in q. autem 4 refert, visum esse aliquando, quemdam infirmum successive sanari prout suc cessive inungebatur, et finaliter completa unctione, omnino fuisse alleviatum et sanatum; unde significat hoc sacramentum statim in prima unctione incipere operari secundarium effectum; ergo idem videtur sentire de primario, tum quia uterque effectus supponit aliquo modo susceptum sacramentum; tum etiam quia effectus secundarius supponit primarium, et illum comitatur. Sed nihilominus ille contrarium alibi docet, ut infra referam. Eamdem opinionem indicat ibi Scot., q. unica, ad 2, dicens, hoc sacramentum esse unum unitate integratis, non unitate indi visibilitatis, sicut effectus ejus (inquit) non est unus indivisibiliter, quia non est remissio unius venialis, sed unitate plenariae remissionis omnium venialium, ubi significat ve nialis peccata tolli successive, et per partes.

7. Contraria opinio. — *Sacramenta conferre unicam gratiam in puncto, quo complentur.* — *Diversa ratio in hoc sacramento et Eucharistia.* — Hæc sententia probabilis est; contraria mero tenet D. Thom., in 4, d. 23, q. 1, art. 2, q. 1, ad 3, quem sequuntur Soto, q. 1, art. 1; Ledes., q. 34, art. 2; et expresse Pa-

lud., 4, d. 17, q. 5, art. 1, n. 11, et alii, et videtur magis probanda. Quia nihil asserendum est in his gravissimis rebus, quæ ex institutione pendent, præter communem legem sacramentorum, nisi ubi sufficienti fundamento ex Ecclesiæ traditione, aut principiis ab ea traditis constiterit. Communis autem lex sacramentorum, quæ consistunt in usu, est, ut unicam gratiam conferant, in eo punc to et momento quo sacramentum completur; ergo hoc idem sentiendum est de extrema unctione, cum nulla ratio satis aliud persuadeat, nec auctoritate fundari possit. Nam est valde singulare et extraordinarium, quod extrema unctione, priusquam essentialiter consummata sit, gratiam tribuat, et quod con ferat quinques gratiam sanctificantem, et prius tollat unum peccatum, quam aliud, vel con ferat auxilium ad vincendas reliquias peccatorum quorumdam, et non omnium; non sunt ergo hæc tam facile credenda et asserenda. Nam de sacramento Eucharistiae est longe di versa ratio, ut jam dixi, quia non consistit in usu, et forma ejus non facit effectum sacra menti, sed sacramentum; facit autem illud per partes, ut sic dicam, quia unaquæque partialis forma habet per se perfectam signifi cationem, et statim requirit veritatem suam; et inter consecrationes partium non est con nexio necessaria, quia si consideretur totum id quod fit virtute verborum et per concomitantiam, sub unaquæque specie est totus Christus, et ut existens sub una, non pendet ex existentia sub alia; si vero solum consider emus id quod fit virtute verborum, sic etiam non pendet corpus a sanguine, vel e converso, quia, quantum est ex se, possunt esse se parata, sicut aliquando fuerunt, et ideo unaquæque forma potest statim habere effectum; imo ita fuit convenientissimum ad institutio nem illius mysterii, quatenus sacrificium est, ut in confessione illius mysterii expressius Christi mors significaretur. Hæc autem omnia cessant in hoc sacramento, ut per se claram est, ideoque per solam partialem unctio nem et formam proprie non completur es sentialiter aliquod sacramentum, etiam par tiale, quod nimur per se sit sufficiens et efficax signum alicujus gratiæ, seu supernaturalis effectus, ut magis ex dicendis constabit. Quod vero attinet ad effectum gratiæ, qui per Eucharistiam datur, ille, per se loquendo, unus est, et semel datur; tamen, quia sacra mentum illud habet extensionem, seu multi tudinem partium, et virtus ejus est tota in

toto, et tota in qualibet parte, ideo potest aliquando dari totus effectus una parte specie- rum tantum suscepta; in hoc autem sacra- mento virtus nulla esse potest, donec sacra- mentum sit essentialiter perfectum, et ideo nullum gratiae effectum antea conferre pos- test.

8. Diversa ratio in hoc sacramento et sacra- mento Ordinis.—Hoc autem evidentius fiet attingendo aliud exemplum de sacramento Ordinis, in quo videtur esse major similitudo, quia consistit in usu, sicut extrema unctio, et tamen sicut habet septem partiales materias et formas, ita septies confert gratiae sanctificantis effectum et characterem. Est autem in illo longe diversa ratio. Primo quidem, quia formae partiales ibi significant modo imperativo: *Accipite potestatem, etc.*, vel alio simili, quam locutionem op ortet esse ef- ficacem, ut vere ac non inaniter proferatur. Secundo, proximus finis, ad quem ordinantur singuli Ordines, seu singulae formae, et mate- riae partiales illius sacramenti, comparari po- test per se solus et independenter ab aliis; nam est quoddam speciale munus, quod si- ne aliis exerceri potest. Imo consentaneum institutioni est, ut ea munera in aliquibus ministris separata sint, et quod prius singuli habeant et exerceant inferiorem Ordinem, quam ad superiorem promoveantur; et ideo necessarium fuit ut singuli Ordines per mo- dum unius sacramenti consummarentur, et unusquisque constitueret proprium ministerium in tali gradu; unde, quia hoc non fit nisi per consignationem characteris, oportuit ut statim singuli characterem imprimerent, sive illi sint plures, sive idem magis ac ma- gis auctus; et consequenter fuit necessaria gratia unicuique muneri accommodata. Ter- tio hinc fit, ut in sacramento Ordinis conser- tur unus Ordo per se, separatimque ab aliis, ac si esset sacramentum integrum, ac deni- que etiam in modo loquendi septem Ordines vocantur, ac si essent totidem sacramenta.

9. Hæc autem omnia in hoc sacramento longe diversa sunt. Primo enim forme tan- tum sunt deprecative, unde non significant singulæ actualem efficaciam, neque est de ratione aut veritate orationis deprecative, ut statim ac finitur una pars orationis aut peti- tionis, consequatur effectum, sed satis est quod pro illo tempore, pro quo postulatur, vel completur oratio, habeat effectum. Se- cundo (quod esse debet primum fundamen- tum) id quod per singulas unctiones signifi-

catur, et per partiales formas postulatur, ita est inter se connexum, et ordinatum ad unum integrum effectum ex se indivisibilem, ut non possit convenienter per partes inchoari et successive perfici. Declaratur assumptum, quia licet gratia habitualis per sese considerata possit successive perfici quoad intensio- nem, hic autem non ita consideranda, sed ut conjuncta gratiae sacramentali, per quam quodammodo determinatur, cuique accom- modatur sacramenti efficacitas. Hoc autem modo plane habent connexionem et unionem inter se effectus omnium unctionum; nam vel ille consideratur in remissione peccato- rum, vel in auxilio speciali contra reliquias peccatorum. Priori modo est connexionis inter peccata mortalia, si plura inesse contingit, et per varios sensus commissa. Dicere autem, tunc tolli quædam per se, alia per accidens, gratis dicitur, tum quia in rigore omnia ex- cluduntur per accidens virtute hujus sacra- menti, et ita vix illa est differentia; tum quia admissum illo effectu in hoc sacramento, statim applicanda est forma et materia per se ordinata ad illum; non est ergo cur antea detur, nondum finito sacramento. Alioqui, si unicuique materiae et formæ partiali data es- set efficacitas ad infundendam gratiam expel- lente omnia peccata, certe ex se ac per se posset omnia expellere, et non oporteret institui cum determinatione hujus vel illius sensus, sed absolute dicendo: *Remittat tibi Deus quidquid peccasti*; sicut absolutio, quæ potest interdum per accidens tollere quæ- dam peccata, quantum est ex se posset etiam illa per se tollere, et ex aliquo impedimento accedit, ut non faciat, et ideo ex se absolu- tam et totalem remissionem significat.

10. Item in peccatis venialibus, licet non sit tanta connexionio, sed unum possit sine alio di- mitti, tamen interdum contingit idem pecca- tum veniale committi per plures sensus; non potest autem prius dimitti, ut commissum per unum, quam per alium, ut per se constat, nec debet dimitti donec per formam integre explicetur, quia ex modo institutionis hujus sacramenti et partium ejus constat debere ex- primi distincte peccata per singulos sensus commissa, ut remittantur; item quia oratio non obtinet effectum donec compleatur; non est autem completa petitio remissionis talis peccati donec exprimantur omnes sensus per quos commissum est. At vero, si loquamur de auxilio speciali contra reliquias peccato- rum, fingi non potest aliud auxilium dari

contra reliquias peccatorum visus, aliud contra reliquias auditus, et sic de aliis; nam una hilaritas mentis, una fiducia in Deum, et sic de cæteris, contra omnia valent; gratia ergo sacramentalis et propria hujus sacramenti per modum unius indivisibilis gratiae confer- tur; ergo et gratia habitualis. Tertio tandem hoc confirmatur ex modo conferendi hoc sa- cramentum; nunquam enim datur una unctionio separata ab aliis, sed omnes per modum unius sacramenti ordinati ad effectum uni- cum respectu omnium unctionum, quia, ut supra dicebam, ex omnibus consurgit una unctione integra ipsius hominis, quæ necessaria est ad hunc effectum.

11. Tertia opinio, non dari effectum usque ad ultimam unctionem.—*Reprobatur hæc opinio.*—*Objectio.*—*Solvitur.*—Tertia sententia est in contrario extremo; ait enim hunc effec- tum non dari usque ad ultimam unctionem, hanc vero esse illam, quæ in re est ultima ex intentione ministri unctionis. Itaque si vult ministrare hoc sacramentum per septem uncio- nes, effectus non dabatur usque ad finem ultimæ unctionis; si vero solis quinque uncio- nibus illud confidere intendat, dabatur in fine quintæ. Ratio est, quia effectus non conser- tur, donec sacramentum integrum perfectum sit; quando autem sacramentum fit septem unctionibus, quamvis non omnes sint de essentia, omnes tamen sunt de sub- stantia et integritate sacramenti ex Ecclesiæ institutione; ergo effectus non fit donec omnes absolvantur, et hæc esse debet ministri intentio. Ita sentit Soto, d. 23, q. 2, art. ult. Citari etiam solent D. Thomas et alii auto- res, sed nullus eorum id dicit. Nec mihi videtur verisimile, quia censeo effectum sacra- menti necessario consequi in suscipiente re- moto obice statim ac sacramentum perficitur essentialiter, neque in hoc pendere sacra- mentum ab intentione ministri, quæ duo late probavi in materia de sacramentis in gene- re. Censeo etiam nihil esse de substantia sa- cramenti et integritate ejus, nisi quod Christus instituit, neque intentionem ministri posse aliquid facere substantiale, quod non est ex institutione divina, quod ibidem probavi, et est per se notum, quia tota substan- tia sacramentorum pendet ex institutione, Jam ergo inquirio, an sexta et septima unctionio sint de institutione Christi, necne; si sunt, profecto sunt de essentia; gratis enim dice- tur, cum omnes unctiones sint ex institutione Christi, quasdam esse de essentia, et non

12. Quarta et vera opinio, dari effectum in instanti quo consummatur sacramentum.—Quarta ergo et vera sententia est, effectum hujus sacramenti dari in eo instanti, in quo consummatur essentialiter hoc sacramentum, consummari autem cum primum quinque unctiones cum quinque formulis perficiuntur. Quæ sententia est communis D. Thomæ et aliorum quos retuli; et sufficienter probatur, tum ex generali doctrina sacramentorum hic applicanda, tum a sufficienti partium enumera- tione. Unde fit, quoniam ordo unctionum non est de essentia, ut supra est dictum, si contingat mutari ordinem, illam unctionem, quæ postrema sit, habere hanc efficacitatem in virtute omnium præcedentium, et verborum formæ. Sequitur deinde intentio-

nem ministri nunquam esse limitandam ad ultimam unctionem, quam ipse facere cogitat, si illa futura sit alia praeter essentials, sed vel esse determinandam ad ultimam necessariam, vel esse generaliter concipiendam, juxta id quod institutum est, seu Ecclesia intendit, vel (melius) non esse necessariam in ministro intentionem effectus, seu efficiendi hoc vel illo tempore, aut per hanc vel illam unctionem, sed solum debere habere intentionem faciendi sacramentum, quia ex illo quasi necessitate naturae sequitur efficientia tempore et modo consentaneo institutioni. Tandem ex dictis habetur, idem cum proportione dicendum esse de formis, quod de unctionibus; nam per omnes simul fit effectus, quia omnes componunt essentialiter sacramentum; tamen, quia non simul existant, sed successive fiunt, ideo in ultima censetur esse virtus omnium, et per illam fieri effectum eo modo, quo in ultimo instanti, in quo sensus ejus perficitur, existit. Quod si tunc simul finiantur ultima forma et ultima unctionio, simul concurrunt; sin minus, illa, quæ fuerit ultima, agit in virtute omnium partium praecedentium, ut de sacramentis in genere, et de baptismo, et aliis dictum est.

43. *Quomodo quinque unctiones sufficient ad effectum.* — *Dubium.* — *Solvitur.* — Hic vero occurrit dubium supra tactum, et in hunc locum remissum, scilicet, quomodo illæ quinque unctiones vel formæ sufficient ad effectum; nam ratio, quam in singulis fecimus, videtur in omnibus simul militare, nimis, quod per omnes etiam simul non significatur integre effectus hujus sacramenti; patet, quia per omnes has formas et unctiones simul sumptus solum significatur curatio, sanatio, et expulsio omnium defectuum, qui contracti sunt per peccata quinque sensibus commissa; at sacramentum hoc non dat gratiam sanantem ab his tantum peccatis, sed etiam a multis aliis, quæ sine ministerio sensum committuntur, nt sunt spiritualia peccata superbiæ, et similia; ergo. Accedit, quod aliquando homo a nativitate caret aliquo sensu, ut visu, per quem proinde peccare nunquam potuit; superfluum ergo est pro illo postulare remissionem eorum, quæ per talen sensum commisit. Dicendum vero est per illas quinque formas et unctiones sufficienter significari curationem de omnibus peccatis absolute, quia prima radix omnium peccatorum est cogitatio; omnis autem cogitatio a quinque sensibus originem ducit,

juxta illud, *nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu;* et ideo sub peccatis per quinque sensus commissis omnia peccata simpliciter comprehenduntur. Quia, licet non omnia peccata executioni mandentur per aliquem sensum, neque omnia pro objecto habeant aliquid per se cognoscibile aliquo sensu, nullum tamen est in homine peccatum, quod non ducat originem ab aliqua specie, per sensum aliquem accepta. Denique nullum est peccatum in homine, quod sit solus animæ, et non totius hominis, quantumvis peccatum spirituale sit; et ideo nullum est peccatum, cuius curatio per corporis curationem significari non possit; optime ergo significatur per radicem ejus, quæ est in sensibus. Ad casum vero illum de eo, qui perpetuo caret aliquo sensu, respondeo id esse accidentarium, et sensum formæ conditionalem esse, Si quid peccasti per visum; nam fieri potest ut etiam alii, qui sensibus sunt prædicti, per aliquem eorum nihil peccaverint. Addi etiam potest, eum, qui caret sensu aliquo, posse peccare per illum affectu, licet non possit exequi effectum, idque satis esse.

SECTIO III.

An interdum detur effectus hujus sacramenti, sine omnibus unctionibus.

1. *Distinctio.* — *Quid si ægrotus morte oppressus unam tantum suscipiat unctionem.* — *Prima sententia.* — Superest vero difficultas supra tacta de casu illo, quando accidit infirmum non posse recipere quinque unctiones, sed unam, vel duas, an omnino privetur effectu hujus sacramenti. Cirea quem casum distinguendi sunt varii modi, quibus ille occurrere potest, videlicet, aut ex parte infirmi, quia est tam proximus morti, ut non sit tempus perficiendi omnes unctiones et profundi omnes formas, vel ex parte ministri, idque dupliciter, scilicet, quia inchoatis unctionibus moritur antequam quinque perficiat, vel quia timet gravis morbi contagium, si tot unctionibus ægrotum ungat, vel denique ex parte aliorum, quia sunt plures ægrotantes, et unus tantum minister, timetque fore, ne dum unum integre ungat, alii sine unctione moriantur. Rursus, primus modus necessitatis ex parte ipsius infirmi duobus modis accidere potest, primo, ut periculum non sit prævisum, nec minister intendat aliter quam communis modo conferre hoc sacramentum, et finita una vel duabus unctionibus infirmus

moriatur; secundo, ut præviso periculo id minister intendat. In priori casu dicunt aliqui, tali infirmo dari gratiam sacramentalem totumque effectum hujus sacramenti, Summa confessorum, l. 3, tit. 24, q. 140, et alii noviores; comparantque quoad hoc extremam unctionem cum confessione, quæ valida est, etiamsi propter instantem mortem non posset integræ fieri.

2. *Opposita sententia probatur.* — Opposita sententiam tenet expresse Soto supra, estque communiter recepta. Sequiturque a parte ex dictis; nam illud non est sacramentum, quia non constat omnibus partibus essentialibus; neque etiam minister in eo casu, de quo agimus, intendit perficiere sacramentum, aut dare effectum per illas solas unctiones, quia, ut supponimus, modo ordinario conficeret intendebat, et casu prævenit mors. Præterea exemplum de confessione, aut non est simile, aut potius probat oppositum; nam si dum pœnitens confitetur, moriatur, nondum recepta integra absolutione, non recipit sacramentum, nec gratiam sacramenti; si vero prius quam moriatur, integre absolvatur, tunc sacramentum recipit, et effectum ejus. Hic ergo posterior casus non est similis, quia ibi essentialiter perficitur sacramentum pœnitentia; nam licet confessio non sit materialiter integra, est formaliter, et illa informatur tota essentiali forma; in præsenti autem nec forma, nec materia essentialis applicantur, unde nec sacramentum essentialiter perficitur. Prior vero casus est aliquo modo similis, quantum ad hoc saltem, quod essentialis forma non applicatur; ex illo vero potius sumitur argumentum in contrarium, quia tunc non datur gratia sacramenti, etiamsi sacramentum fuerit per confessionem inchoatum; ergo neque in præsenti dabitur, etiamsi sacramentum fuerit per partiale materiam et formam inchoatum.

3. *Quid si intendat minister perficiere sacramentum in una unctione propter periculum infirmi.* — *Prima sententia.* — Majus dubium est de secundo casu, quando sacerdos prævidens periculum infirmi, a principio intendit perficiere sacramentum in una vel duabus unctionibus, prout potuerit; videtur enim tunc illa intentio efficax et prudens, atque adeo ratione illius, et perfici sacramentum et dari effectum. Et quoad hoc potest applicari exemplum confessionis, quia, licet per se loquendo, materia essentialis illius sacramenti sit omnium peccatorum confessio, in necessitate vero

refellitur. — Unde rursus interrogabo, quando detur hic effectus: non quidem in ipso instanti mortis, quod est primum non esse hominis, ut alibi probavi, quia nec homo post hanc vitam est capax novæ gratiæ sacramentalis, neque sacramentum potest operari in anima a corpore separata; nec etiam in tempore immediato ante illud instans, quia nullus effectus potest illo modo incipere, ut late in materia de sacramentis in genere dicatum est. Si autem dicatur dari in aliquo priori instanti, in quo perfecta fuit prima vel secunda unctionio, vivente adhuc homine, contra hoc est, quia necesse est talem hominem aliquo tempore vivere post illud instans, quia non desinit per ultimum sui esse, ut suppono; ergo posset illud tempus tantum esse, ut in eo fieri posset alia unctionio; ergo non potuit sacramentum perfici in illo instanti, quia ubi possunt perfici plures unctiones, non perficitur sacramentum paucioribus; pendebit ergo hæc res ex futuro contingentili, et ex divina scientia prævidente illud, ut, si viderit tam breve futurum tempus, ut non possit subsequi alia unctionio, tunc det effectum, non vero alias; hoc autem videtur absurdum in materia sacramentorum, quæ certa lege hominibus accommodata debet esse statuta.

5. Majus autem argumentum esse videtur contra illam sententiam, quod sine auctoritate, vel consuetudinis Ecclesiae fundamento asserit quippiam valde novum, solum ob exemplum quoddam insufficiens et pietatem quamdam non satis fundatam. Nam imprimit exemplum in hoc deficit, quod licet ex parte materiae videatur deesse in confessione materialis integritas, tamen forma integra proferri debet, et in ea est principalis significatio et virtus sacramenti; hic autem sicut deficit pars materiae, ita et pars formae; in nullo autem sacramento dabitur exemplum, in quo forma inchoata in necessitate sufficiat, quae per se sufficiens non esset. Deinde est longe diversa ratio, quia ibi materia est actus pénitentis, cuius integritas et perfectio maxime pendet ex ejus potestate et voluntate; ideoque merito illa existimata est confessio integra, in qua pénitens facit quod potest; hic autem materia est actus ministri, qui ex sola Christi institutione solet habere determinationem, independenter a potestate vel capacitate alterius, ut in cæteris sacramentis habentibus similem materiam constat. Tertio (quod caput est) ibi habemus Ecclesiasticam traditionem, et declarationem, hic vero nihil horum habemus. Tandem illud sacramentum est maxime necessarium, et ideo oportuit necessitatibus hominum illo modo subvenire; hoc autem utilitatis est potius, quam necessitatis; et ideo etiam ratio pietatis hic cessat, quia non interveniente necessitate ex parte hominis, magis expedit essentialiem materiam sacramenti esse omnino definitam in re ipsa, et non variari propter raros eventus et pericula humanae vitæ; alioqui multa alia absurdia sequi facile possent, ut ex dicendis amplius patebit.

6. *Vera resolutio questionis.*—Atque hinc constat, quid dicendum sit in modo necessitatis supra posito, scilicet, ex parte ministri et aliorum; nam si opinio proxime tractata vera esset, certe consequenter dicendum esset, etiam in illis casibus licere uti una, vel duabus unctionibus pro ratione periculi, quando prævidetur. Quod patebit prosequendo exemplum de confessione, in qua potest omitti integritas materialis, et servari formalis, non tantum ob necessitatem pénitentis, sed etiam propter aliorum periculum et necessitatem, vel ipsius ministri; si ergo similis est integritas unctionum, pari modo philosophandum esset. Hoc autem non video esse in Ecclesiae usu, nec auctoritate fundari,

ideoque illud affirmare non audeo. Nam inde etiam fieret ut materia hujus sacramenti magna ex parte esset posita in arbitrio ministri, quod censeo magnum incommodum, quod in confessione nullum est, quia revera pendet ex conscientia et bona intentione confitentis.

7. *Dubium.*—Solum occurrit dubitandum, an in hujusmodi casu necessitatis et periculi, ex quoque illorum trium capitum oriatur, liceat ministro hujus sacramenti unico brevissimo moto attingere quinque organa sensuum, liniendo unum oculum, et unam anrem, unamque manum (hoc enim jam diximus posse fieri), nares, et os ungendo, non expectato signo crucis, quod etiam diximus non esse necessarium, et super hanc totam unctionem, unicam brevissinam formam proferendo, quae omnes quinque quoad sensum comprehendat, videlicet: Per hanc sacram unctionem, vel, per has sacras unctiones remittat tibi Deus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, vel tactum peccasti. Nam hoc modo ministrando sacramentum, videtur tam brevi tempore perfici posse, ut cuilibet necessitati moraliter occurrenti sufficienter subveniatur. Aliundeque videntur servari omnia essentialia, quia revera illæ sunt unctiones quinque sensuum, quia (ut dixi) non habent definitam quantitatem, sed brevissimo tactu olei perfici possunt, quod ibi servatur; forma vero illa est æquivalens in sensu, et in expressa significatione, aliis quinque partialibus, quia dum expresse nominantur quinque sensus, reliqua omnia verba super singulos satis aperte cadunt; quod autem cætera verba quinques quasi materialiter repetantur, videtur parum, vel nihil referre ad substantiam sacramenti; erit ergo hic ritus essentialiter sufficiens. Nec contra illum procedunt, quæ contra alios dicendi modos objecta sunt, quia hic dicendi modus non fundatur in sola pietate, sed in ratione efficaci, et principiis certis, vel hujus sacramenti, vel omnium, nimirum, formam in sensu æquivalentem sufficere, et magis esse sensum attendendum, quam multitudinem materialium verborum, materiam autem non postulare certam figuram, vel quantitatem in singulis unctionibus.

8. *Objectio.*—*Solvitur.*—Quod si modus ille sufficiens est ad substantiam sacramenti, videri etiam potest esse licitus in casu necessitatis, quia necessitas caret lege; unde ob necessitatem licet omnem ritum accidentalem

omittere; totum autem id, quod substantiale non est, ad accidentalem ritum pertinere videtur. Quod ergo hic modus ministrandi hoc sacramentum non sit in rito Ecclesiae, solum probat non licere uti illo sine necessitate urgente, quia consuetudo solum habet vim eu-jusdam legis, et ideo propter necessitatem licere potest illa discedere. Dices: etiam in necessitate non solet hoc fieri. Respondeo primum id oriri ex vario iudicio ministrorum, qui frequentius non sunt homines docti, neque in hoc sunt per Ecclesiam specialiter instructi, quia leges morales non sunt pro casibus valde extraordinariis positæ. Deinde addo, non omnino carere sententiam hanc auctoritate et consuetudine. Nam in lib. Pastorali seu Manuali Mechlinensi, can. 9 de Extrema unctione, ex consilio et sententia Facultatis Theologicae Lovaniensis ita decreatum est: *In morbis contagiosis, et peste grasse, ut periculum ritetur, sufficit inungere sensus organum magis ad unctionem expositum, aut detectum, dicendo: Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulget tibi Dominus quidquid deliqueristi per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum et gressum. Et tunc preces, quae praemittende et subjungenda forent, poterunt in Ecclesia coram venerabili sacramento devote legi.* Et huic sententiae subscribunt Archiepiscopus Mechliniensis, Decanus Universitatis, et professores Theologi Lovanienses, anno 1588, mense Septembri, et ferunt in more esse introductum in regione Belgica. Esset autem haec sententia verisimilior, si quemadmodum in forma expresse numerantur omnes sensus, ita per unctionem omnes in propriis organis attingerentur, quod in solo capite brevissime fieri potest modo a nobis declarato; nam quod de gressu additur in forma, necessarium non est, licet non impediatur; reliqua vero in forma videntur substantialia, et ideo necessarium videtur, ut in materia proxima aliiquid cum proportione respondeat, tum quia materia debet esse proportionata formæ; tum etiam quia ex usu Ecclesia non minus habemus esse necessariam unctionem quinque sensuum, quam expressionem eorum in forma. Hanc ergo sententiam hoc modo explicatam, improbare non possum; sed nec simpliciter approbo, sed alias judicium committo. Neque etiam simpliciter consulo usum ejus absolute loquendo, quia securius est consuetum modum servare. Si tamen omittendum est hoc sacramentum, quia, sci-

licet, nullus vult illud ministrare modo ordinario propter periculum contagii, vel quia morale periculum est, ut infirmus antea moriatur, consulerem omnino ita inungere sub concepta conditione, potius quam omittere, quia tunc nec fit irreverentia sacramento, et proximo valde utile esse potest; nam fortasse ita salvabitur, et alias condemnabitur, si fortasse est tantum attritus, et consiliteri non potuit, vel per ignorantiam non rite confessus est; cum ergo sic confessio possit prodesse, et non obesse, quia supponimus non posse aliter dari, omittendum omnino non est, si cut in similibus casibus sæpe alias diximus.

SECTIO IV.

Utrum sacramentum hoc etiam sanitatem corporis aliquando tribuat.

1. *Hoc sacramentum tribuere corporis sanitatem.*—*Hunc effectum non esse infallibilem.*—Communis consensus Theologorum est, etiam corporis sanitatem ad effectus hujus sacramenti pertinere, atque adeo aliquando virtute illius conferri, quod etiam de fide certum est ac definitum in Conc. Florentino et Tridentino, sæpe citatis, sumiturque ex loco Jacobi 5, vel illis verbis: *Et oratio fidei salvari infirmum, vel illis: Et alleviabit eum Dominus;* ultraque enim possunt tam ad animum quam ad corpus accommodari; prius vero communiter intelliguntur de salute corporis, quæ opponitur infirmitati corporis, de qua ibi ad litteram sermo erat. Et ita intellexerunt D. Thom., Bonav. et alii, cum Magistro, in 4, d. 23; Hugo, lib. 2 de Sacram., p. 15, c. 2. Quia vero sanitas corporis non est bonum per se necessarium homini, sed est inferioris ordinis, atque ex his, quæ interdum ad bonum animæ expedient, interdum vero minime, ideo promissio illa non intelligitur esse absoluta, sed sub ea conditione, quam Concilium, c. 2, expressit, *ubi saluti animæ expedierit.* Quamvis enim Jacobus hanc conditionem diserte non posuerit, ex natura tamen talis effectus subintelligebatur comprehensa. Unde D. August., ep. 121, c. 12, et lib. 2 de Serm. Domini in monte, c. 12, et 24, sub simili conditione, vel expressa vel subintellecta, dixit, hæc bona esse a Deo impetranda. Quo fit ut effectus hic, absolute exemptus, non sit infallibilis in hoc sacramento, quia fieri potest ut illa conditio non subsistat; illa vero posita, erit infallibilis, quia am promissio transit in absolutam. Posteriora